

محمد میرزائی^۱

در حالی که سازمان اکوی جدید - سازمان جوانی که فقط ۱۵ سال از عمر آن می‌گذرد - در قسمت عمده دهه اول حیات خود یعنی دهه ۱۹۹۰ با بحران‌های مهمی مانند شوک اقتصادی ناشی از فروپاشی شوروی سابق و مشکلات دور انگذار اقتصادی ناشی از آن، جنگ داخلی در افغانستان و تاجیکستان و جنگ قراباغ در قفقاز و بی ثباتی شدید اقتصادی در برخی کشورهای عضو مانند ترکیه و قرقیزستان و مشکلات فراوان دیگر روبرو بوده است، توانسته است گام‌های بلندی را در جهت تحقق اهداف مورد نظر خود بردارد. از بین رفتن تدریجی بحرانهای مذکور و بوجود آمدن دورانی از ثبات، آرامش و رشد اقتصادی موجبات جهش کمی و کیفی همکاری‌های منطقه‌ای بخصوص در ۵ سال اخیر را فراهم کرده است. نهمین اجلاس سران و شانزدهمین نشست شورای وزیران اکو که به ترتیب در ۱۵ و ۱۴ اردیبهشت ۱۳۸۵ در باکو پایتخت جمهوری آذربایجان برگزار گردیدند، از مهمترین وقایع و تحولات سازمان در سال جدید می‌باشد.

۱. مقدمه

سازمان همکاری اقتصادی (اكو) یک سازمان بین‌الدولی منطقه‌ای است که از ده کشور عضو (آذربایجان، افغانستان، ازبکستان، ایران، تاجیکستان، ترکمنستان، ترکیه، پاکستان، قرقیزستان و قزاقستان) تشکیل شده و با ۸ میلیون کیلومتر مربع مساحت، جمعیتی معادل ۳۸۰ میلیون نفر را پوشش می‌دهد. تلاش‌ها و دستاوردهای کشورهای عضو در یک و نیم دهه گذشته این واقعیت را به اثبات رسانده است که منطقه اکو با داشتن منابع عظیم اقتصادی و نیروی انسانی از توان بالایی برای همکاری بین کشورهای عضو برخوردار است.

نهمین اجلاس سران و شانزدهمین نشست شورای وزیران اکو که به ترتیب در ۱۵ و ۱۴ اردیبهشت ۱۳۸۵ در باکو پایتخت جمهوری آذربایجان برگزار گردیدند، از مهمترین وقایع و تحولات سازمان در سال جدید می‌باشد. برگزاری این اجلاس از چند

۱. آقای محمد میرزائی کارشناس مسائل اکو است.

جهت دارای اهمیت است. اولاً این اجلاس همانطوری که در بیانیه پایانی اجلاس سران نیز آمده است تأکیدی مجدد بر اراده سیاسی کشورهای عضو در عالیترین سطح ممکن برای تقویت و گسترش همکاری‌های منطقه‌ای بین کشورهای عضو و در چارچوب سازمان اکو می‌باشد. ثانیاً سازمان در حال حاضر در آستانه تحولات اساسی در فعالیتهای خود در بخشهای مختلف قرار دارد. بنظر می‌رسد سال جاری میلادی (۲۰۰۶) به دلیل اجرایی شدن برخی از موافقتنامه‌ها و پروژه‌های مهم منطقه‌ای، سالی استثنایی برای اکو باشد. ثالثاً در شرایط کنونی که جمهوری اسلامی ایران در حال افزایش تلاش‌های دیپلماتیک برای دفاع از حقوق مسلم خود در زمینه دستیابی به فناوری صلح آمیز هسته‌ای می‌باشد، شرکت در نشستهای منطقه‌ای و بین‌المللی آنهم در سطح وزرای خارجه و سران از اهمیت زیادی برخوردار است. خوشبختانه به رسمیت شناختن حقوق کشورهای عضو برای تولید و استفاده از فناوری صلح آمیز هسته‌ای توسط نهمین اجلاس سران اکو در باکو که در بیانیه پایانی اجلاس نیز به صراحت قید شده است، گام مهمی در جهت اعلام حمایت کشورهای عضو اکو از حقوق هسته‌ای ایران و دیگر کشورهای عضو بشمار می‌رود. رابعاً این اجلاس فرصت ممتازی بود تا رئیس‌جمهور و وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران سیاست‌های منطقه‌ای کشورمان و بخصوص دولت جدید را در ارتباط با کشورهای عضو اکو که همه آنها کشورهای مسلمان و همسایه ایران محسوب می‌شوند را اعلام نموده و در جهت تحقق اهداف و سیاستهای منطقه‌ای کشور راینی‌های لازم را نیز با وزرای خارجه و سران کشورهای عضو اکو انجام دهند.

اهمیت نهمین اجلاس سران سازمان همکاری اقتصادی (اکو) در باکو زمانی روشنتر می‌شود که وضعیت فعلی فعالیتهای سازمان را مد نظر قرار داده و تحلیلی واقعی از تحولات منطقه اکو و آنچه در درون سازمان می‌گذرد داشته باشیم. در واقع، نوشته مختصر حاضر در واقع تلاش می‌کند گامی هرچند کوچک در این جهت بردارد.

متأسفانه ناکافی بودن اطلاع رسانی و محدود بودن اطلاعات منتشر شده در خصوص

فعالیت‌های اگو و عدم شناخت و آگاهی کافی محافل دانشگاهی و تحقیقاتی با این سازمان و فعالیت‌های آن موجب شده است که آثار منتشر شده پیرامون اگو بدون اینکه کارکردهای سازمان را از نزدیک مورد مطالعه قرار داده باشند، صرفاً به بحث‌های کلی در خصوص اگو که غالباً تکرار تئوری‌های قدیمی همگرایی منطقه‌ای موجود در ادبیات روابط بین‌الملل است، پرداخته و از واقعیت‌های موجود تا حدودی فاصله داشته باشند. این همه موجب شده که ادبیات موجود در خصوص سازمان موفقیت‌ها و دستاوردهای آن که بیشتر در سال‌های اخیر بدست آمده است را مورد توجه کافی قرار ندهد. نوشتار حاضر تلاش می‌کند با نگاهی متفاوت فعالیت‌های اگو و تحولات این منطقه استراتژیک را بصورت اجمالی مورد بررسی قرار دهد.

۲. بررسی اجمالی تاریخچه تحولات سازمان

بعد از جنگ دوم جهانی تعداد سازمان‌های منطقه‌ای که نه تنها از نظر اقتصادی بلکه به جهت تأمین صلح و امنیت منطقه و جهان نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده‌اند، گسترش زیادی یافتند. تشکیل کنفرانس توسعه و تجارت ملل متحد (آنکتاد)^۱ در ۲۳ مارس ۱۹۶۴ و تعیین نمودن دهه ۱۹۶۰ بعنوان دهه توسعه و عمران کشورهای در حال رشد، به این همکاری‌ها سرعت بیشتری بخشید. کنفرانس توسعه و تجارت، رسماً کشورهای در حال توسعه را ترغیب نمود که همکاری و وحدت خود را تقویت نموده و برای رشد صنایع و تجارت، همکاری منطقه‌ای نزدیکتری را بنا نهند.

در همین راستا سه کشور ایران، پاکستان و ترکیه که از دیرباز دارای پیوندهای تاریخی با یکدیگر بودند تصمیم به تشکیل سازمانی جهت همکاری‌های منطقه‌ای گرفتند. به همین منظور وزاری خارجه سه کشور در تیرماه ۱۳۴۳ (ژوئیه ۱۹۶۴) اجلاسی را جهت تهیه مقدمات نشست سران در آنکارا تشکیل دادند و تصمیم گرفتند که دست اتحاد به هم داده، مساعی خود را در جهت نیل

1. United Nations Conference for Trade and Development (UNCTAD)

به تشکیل «سازمان عمران منطقه‌ای یا آ.ر.سی.دی.»^۱ بکار برند. بالاخره در کنفرانس سران سه کشور که در تاریخ ۳۰-۲۹ تیرماه ۱۳۴۳ در استانبول برگزار گردید، همکاری مشترک سه کشور تحت عنوان «همکاری عمران منطقه‌ای» آغاز گردید. آ.ر.سی.دی پس از تشکیل شدن، موافقت‌نامه‌های زیادی را در زمینه همکاری‌های صنعتی، کشاورزی، بانکداری و بیمه، خدماتی و فرهنگی، فنی و حرفه‌ای به امضاء رسانید و از بعد عملی نیز در مسیر اجرای این توافقنامه‌ها گامهایی برداشت. ولی نکته مهم این است که سازمان در بسیاری از توافقاتها مثل آلومینیم سازی اراک، پس از ورود به مرحله عمل موفقیت پیش بینی شده را کسب نکرد و یا به موفقیت ناچیزی دست یافت. برخی از این موافقت‌نامه‌ها پس از تصمیم‌گیری در توافق نهایی کشورهای عضو دچار مشکل شده و مسکوت ماندند و عملاً از آنها نتیجه‌ای عاید نگردید.

با پیروزی انقلاب اسلامی ایران و نیز تا چند سال بعد از استقرار نظام جمهوری اسلامی ایران، به علت عدم مشارکت ایران در فعالیت‌های آ.ر.سی.دی، عملاً در سازمان مزبور هیچگونه فعالیت محسوس و مؤثری صورت نگرفت و این سازمان عملاً منحل گردید. تا اینکه با تلاشهای دو عضو دیگر و نظر مساعد جمهوری اسلامی ایران که ضرورت توسعه همکاری‌های منطقه‌ای را بعنوان یکی از اهداف اصولی سیاست خارجی خود اعلام نموده بود، همکاری منطقه‌ای در قالب دیگری از طریق ایجاد سازمان همکاری اقتصادی (اکو) احیاء گردید. همکاری سه جانبه ایران، پاکستان و ترکیه تحت نام اکو از نهم بهمن ماه ۱۳۶۳ آغاز بکار کرد.

در واقع، تغییر محیط سیاسی منطقه بعد از انقلاب اسلامی ماهیت همکاری‌های منطقه‌ای ایران، ترکیه و پاکستان را دچار تغییر اساسی کرده بود، بطوریکه این کشورها به همکاری در چارچوب آ.ر.سی.دی پایان دادند و سازمان دیگری با نام جدید «سازمان همکاری اقتصادی (اکو)» تأسیس کردند. بنابراین اکو همان آ.ر.سی.دی نیست و گرنه نیازی به تغییر نام آن نبود. در واقع تغییر نام آ.ر.سی.دی بمنزله تغییر نگاه دولتهای عضو و اراده آنها برای تأسیس

1. Regional Cooperation for Development (RCD)

نهادی جدید و متفاوت بود. به همین دلیل و برخلاف تلقی رایج، اکو تداوم آر.سی.دی نیست، بلکه آر.سی.دی تجربه‌ای بود که اکو در سال ۱۳۶۳ بر پایه آن تأسیس گردید.

سه کشور نهایتاً پس از بررسی‌های طولانی توافق کردند که سطح سازمان اکو به سطح معاونین وزارت امور خارجه تنزل یافته و تعداد کمیته‌های فنی آن به چهار کمیته صنعتی و فنی، علمی، آموزشی، فرهنگی، کشاورزی و امور زیربنایی که دربرگیرنده کلیه فعالیت‌های اقتصادی، بازرگانی، کشاورزی، علمی و صنعتی سازمان باشد، محدود گردد. بدین ترتیب اکو فعالیت‌های خود را در چارچوب مشخص شده آغاز و مدتی نیز بدین منوال ادامه داد. پس از گذشت چهار سال، در سال ۱۳۶۷، گسترش و تقویت سازمان مذکور این بار با جدیت بیشتر و سطوح بالاتر از سوی ایران مورد تأکید قرار گرفت. نهایتاً در سال ۱۳۶۹ یک پروتکل اصلاحی به عهدنامه از میر نوشته شده و بمنظور رفع ابهامات حقوقی و تقویت همکاری‌های سه جانبه، وزراء امور خارجه سه کشور در اجلاس ویژه اسلام آباد در خرداد ماه ۱۳۶۹ پروتکل اصلاحی عهدنامه از میر را امضاء کردند. براساس پروتکل اصلاحی، مجدداً سطح اکو از شورای معاونین به شورای وزیران امور خارجه ارتقاء و تعداد کمیته‌های فنی اکو ابتدا به ۷ و سپس ۸ کمیته افزایش یافت.

با فروپاشی شوروی سابق، جمهوری‌های تازه استقلال یافته آسیای مرکزی که به پایگاهی نیاز داشتند تا هم استقلال خویش را تضمین نموده و هم توسعه اقتصادی و رفاه مردم خویش را بهبود بخشند، با توجه به روابط فرهنگی نزدیکی که با بنیانگذاران اکو داشتند در سال ۱۳۷۱ به این سازمان پیوستند. آذربایجان، افغانستان، ترکمنستان، ازبکستان، قرقیزستان، قزاقستان و تاجیکستان با امضای سند الحاق به عهدنامه از میر در تاریخ ۷ آذر ۱۳۷۱ (۲۸ نوامبر ۱۹۹۲) به عضویت دائم اکو درآمدند.

بررسی اجمالی فوق نشان می‌دهد که اکو در سالهای اولیه تأسیس یعنی از سال ۱۳۶۴ تا سال ۱۳۷۰-۷۱ فاقد ساختار لازم برای یک سازمان بین‌المللی منطقه‌ای بود. در واقع سازمان اکوی اولیه چیزی شبیه یک مجمع سه جانبه در سطح معاونین و وزرای خارجه بود که بیشتر

جنبه سیاسی داشت تا اجرایی. از طرف دیگر از بدو تأسیس اکو در سال ۱۳۶۳ تا سال ۱۳۶۷ ایران بعنوان یکی از اعضای مهم و اصلی آن درگیر جنگ تحمیلی بود و عملاً فرصت مشارکت جدی در سازمان را نداشت. بنابراین یکی از پایه‌های اصلی این همکاری سه جانبه^۱ گرفتار مسائل مهمتری بود و انتظار چندانی از آن نمی‌رفت. به همین دلیل در این دوره انتظار چندانی از اکو وجود نداشت. در این دوره انتظارات کشورهای عضو از اکو سیاسی بود تا اقتصادی و اجرایی محور. به همین دلیل است که اکو از سال ۱۳۶۴ تا سالهای ۱۳۷۱-۱۳۷۰ یک سازمان بین‌الدولی منطقه‌ای تمام عیار با ساختارهای استاندارد بین‌المللی محسوب نمی‌شد.

با ارتقا سطح سازمان به اجلاس شورای وزیران در سال ۱۳۷۰ و پیوستن اعضای جدید در سال ۱۳۷۱ (۱۹۹۲)، سازمان اکوی جدید در سال ۱۹۹۲ تأسیس شد. درست به همین دلیل است که سازمان همه ساله ۲۸ نوامبر را بعنوان سالگرد تأسیس اکو و روز سازمان همکاری اقتصادی جشن می‌گیرد. بنابراین، اکو سازمان جوانی است که در پانزدهمین سال عمر خود بسر می‌برد. در واقع از سال ۱۳۷۱ به بعد، با ارتقای سطح همکاری‌های منطقه‌ای به مذاکرات و مشورت‌های وزرای خارجه و نشست‌های سران و افزایش اعضای آن به ده کشور، اکو در قامت یک سازمان منطقه‌ای / بین‌المللی تمار عیار ظاهر گردید.

۳. مروری اجمالی بر فعالیتهای اکو و آخرین وضعیت برنامه‌های بخشی آن

از سال ۱۳۷۱ کشورهای عضو بطور فعال تلاش کرده‌اند که روند توسعه منطقه از طریق فعالیتهای دسته جمعی را تسریع نمایند. در یک نگاه کلی و بمنظور ارائه تحلیل منظم و مختصری از میزان موفقیت سازمان همکاری اقتصادی (اکو)، فعالیتهای آن در بخشهای مختلف را می‌توان در سه دوره مشخص مورد مطالعه و ارزیابی قرار داد.

---

۱. اکو در این دوره در واقع از حداقل تعداد کشورهای عضو برای تشکیل سازمان بین‌المللی و همکاری چندجانبه برخوردار بود و عملکرد آن را می‌توان حتی در حد یک همکاری سه جانبه ارزیابی کرد.

۳-۱- سالهای ۱۹۹۷-۱۹۹۲ (تثبیت اكو و ترسیم چارچوب و چشم‌انداز

فعالیت‌های آن): در این دوره با وجود اینکه شش کشور عضو جدید (آذربایجان، ازبکستان، تاجیکستان، ترکمنستان، قرقیزستان و قزاقستان) در حال تحمل شوک‌های ناشی از فروپاشی شوروی و تحت تاثیر دوران‌گذار اقتصادی بودند و جنگ داخلی فرساینده در تاجیکستان و افغانستان و نیز جنگ قره‌باغ بین آذربایجان و ارمنستان سه کشور عضو را در کام خود فرو برده بود و ایران دوران بازسازی راسپری می‌کرد، اكو توانست قدم‌های بلند زیر را بردارد:

الف) اسناد پایه و استراتژی‌های کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت خود مانند عهدنامه از میر، طرح عمل کویت، بیانیه استانبول و طرح عمل اكو برای دهه حمل و نقل را نهایی کند.

ب) روابط خارجی سازمان را در سطح بسیار چشمگیری گسترش دهد. به موازات تثبیت فعالیت‌های سازمان و نهادینه شدن همکاری کشورهای عضو در چارچوب اكو، روابط خارجی سازمان نیز رو به توسعه و گسترش نهاد. تصویب قطعنامه شماره A/48/L.I در چهل و هشتمین اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل در خصوص همکاری‌های بین دو سازمان نقطه عطفی در تاریخ روابط خارجی اكو بشمار می‌آید. بر اساس این قطعنامه اكو بعنوان عضو ناظر پذیرفته شد و پس از آن هر دو سال یکبار در اجلاس سالانه مجمع عمومی قطعنامه‌ای پیرامون روابط بین دو سازمان تصویب می‌شود. با امضای یادداشت تفاهم و موافقت‌نامه‌های همکاری بین اكو و دیگر سازمان‌های بین‌المللی مانند یونیدو، یونیسف، سازمان کنفرانس اسلامی، بانک توسعه اسلامی، صندوق جمعیت ملل متحد، آسه آن، فائو، برنامه عمران ملل متحد، برنامه ملل متحد برای کنترل مواد مخدر، سازمان جهانی هواشناسی، مرکز تجارت بین‌الملل، بانک توسعه آسیایی و ... روابط خارجی سازمان وارد مرحله جدیدی شد و اكو توانست به عضویت ناظر اکثر این سازمان‌ها در بیاید.

پ) پس از بررسی‌ها و مشورت‌های کارشناسی، زمینه را برای انجام پروژه تجدید ساختار دبیرخانه و ایجاد تشکیلات استاندارد برای سازمان فراهم کند. بررسی‌های کارشناسی و

رایزنی‌های انجام شده در این خصوص به امضای قرار داد پروژه مشترک اکو و برنامه عمران ملل متحد در خصوص ظرفیت سازی و تجدید ساختار دبیرخانه اکو انجامید که به نوبه خود تحول مهمی در تاریخ سازمان بحساب می‌آید. تا قبل اجرای این پروژه کارمندان دبیرخانه بعنوان مامور اعزامی از کشورهای عضو مشغول بکار بوده و حقوق خود را نیز از دولتهای متبوع خود دریافت می‌نمودند.

۲-۳- سالهای ۲۰۰۲-۱۹۹۷ (تجدید ساختار و مطالعات وسیع کارشناسی

برای ورود به عرصه‌های اجرایی): در این دوره سازمان با پشت سر گذاشتن دوران تجدید ساختار، زمینه لازم برای ورود به فعالیتهای مختلف کاری مانند تجارت، حمل و نقل و ارتباطات، صنعت و کشاورزی را فراهم کرد. این زمینه سازی از طریق انجام پروژه‌های مطالعاتی و مشاوره‌ای انجام شد که در چارچوب پروژه مشترک اکو و برنامه عمران ملل متحد در زمینه ظرفیت سازی دبیرخانه اکو به اجرا درآمدند. مرحله اول پروژه ظرفیت سازی و تجدید ساختار دبیرخانه از طریق آموزش پرسنل، توسعه ساختار فن آوری اطلاعات و تقویت کتابخانه دبیرخانه در سال ۱۹۹۷ آغاز شد و در سال ۲۰۰۱ به پایان رسید. مرحله دوم پروژه نیز که شامل انجام ده پروژه مشاوره و مطالعاتی منطقه‌ای در زمینه‌های تجارت، سرمایه گذاری، همکاری‌های بانکی و بیمه‌ای، امنیت غذایی، حمل و نقل، گمرکات و راهسازی بود، در سالهای ۲۰۰۱-۲ به پایان رسید. در چارچوب این مطالعات که با مشارکت مشاورین بین‌المللی انجام گردید، ظرفیتهای و امکانات منطقه برای همکاری میان کشورهای عضو در هر زمینه بررسی و براساس یافته‌های آن برنامه‌ها و اولویتهای کاری مشخصی ارائه گردید که در سالهای بعدی مبنای فعالیتهای اکو قرار گرفت.

تنظیم برخی از معاهدات و موافقت‌نامه‌های مهم منطقه‌ای و احیای مؤسسات وابسته به سازمان اکو مانند موسسه فرهنگی اکو و دانشکده بیمه اکو در این دوره صورت گرفت.

۳-۳- سال ۲۰۰۲ تاکنون (تلاش برای تحقق برنامه‌ها و راهبردهای تدوین

شده در دوره‌های قبلی): اكو در این دوره بسیاری از بخشها و زیربخشها را از حالت انتظار و رکود خارج نموده و اقدام به نهادینه کردن همکاری‌های منطقه‌ای در عالیترین سطح ممکن در سطح وزرای ذیربط نموده است. بررسی زمان برگزاری نشستهای وزرا در بخشهای مختلف نشان می‌دهد که به غیر از بخش حمل و نقل، فعالیت کلیه بخشهای در سطح وزرا از سال ۲۰۰۰ به بعد بوده و اکثر اجلاسهای وزیران در بخشهای تجارت و سرمایه‌گذاری (سه اجلاس وزرا در سالهای ۲۰۰۰، ۲۰۰۳ و ۲۰۰۵)، اقتصاد و دارایی (اولین اجلاس وزرا در سال ۲۰۰۴)، انرژی و معدن (اولین اجلاس در سال ۲۰۰۰)، محیط زیست (دو اجلاس در سالهای ۲۰۰۲ و ۲۰۰۴)، کشاورزی (دو اجلاس وزرا در سالهای ۲۰۰۲ و ۲۰۰۴) و صنعت (دو اجلاس وزرا در سالهای ۲۰۰۴ و ۲۰۰۵) در این دوره بوقوع پیوسته است. این آمار نشان می‌دهد تعداد اجلاس وزرای بخشی در پنج سال اخیر (۲۰۰۵-۲۰۰۰) نسبت به دهه پیش از آن ۸۸ درصد بیشتر شده است. برگزاری اجلاسهای کارشناسی بمنظور بررسی‌های فنی و پیدا کردن راهکارهای علمی برای گسترش همکاری‌های منطقه‌ای و حل مشکلات پیش رو نیز از چنین تحول جدی و افزایش چشمگیری برخوردار است. بطوریکه در این دوره شاهد اوج برگزاری اجلاس کارشناسان ارشد و نشستهای کارشناسی بوده‌ایم که نتیجه آن تدوین استراتژی‌ها، برنامه‌ها و تدوین و اجرای پروژه‌های بخشی می‌باشد.

۴. بررسی فعالیت‌های اكو در زمینه‌های مختلف

۴-۱. تجارت و سرمایه‌گذاری: یکی از مهمترین هدفهای اكو بعنوان یک سازمان منطقه‌ای، افزایش تجارت بین کشورهای عضو و نیز تجارت با بقیه کشورهای جهان بر اساس اصل تجارت آزاد می‌باشد، تا از این رهگذر بتواند با چالشهای ناشی از جهانی شدن مقابله نماید. در واقع تجارت و سرمایه‌گذاری اولین و مهمترین اولویت همکاری بین کشورهای عضو اكو

محسوب می‌شود. با این حال مشکلات مختلفی بر سر راه افزایش سطح تجارت درون منطقه‌ای اکو وجود دارند که از آن جمله می‌توان موانع تعرفه‌ای و غیر تعرفه‌ای، هزینه‌های بالای حمل‌ونقل، رقابت در صادرات و فقدان اطلاعات پیرامون پتانسیلها و فرصتهای تجاری را نام برد. اکو با آگاهی از این مشکلات، برنامه‌ها و پروژه‌های خود در بخش تجارت و سرمایه‌گذاری را در چارچوب یک استراتژی دو خطی پیگیری می‌کند. از یک طرف رفع موانع تجاری و فراهم نمودن محیط مناسب و توانمند برای تجارت در منطقه را پیگیری می‌کند و از طرف دیگر بدنبال افزایش مشارکت بخش خصوصی در پروژه‌ها و برنامه‌های منطقه‌ای می‌باشد. فعالیتهای اکو در زمینه تجارت را بطور کلی می‌توان در قالب سه دسته اقدامات مشخص دسته‌بندی کرد که عبارتند از آزاد سازی تجارت، فعالیتهای و پروژه‌های تسهیل تجارت و همکاری با سازمانهای بین‌المللی دیگر.

هدف اصلی سازمان در زمینه آزادسازی تجارت، کاهش تعرفه‌ها و رفع موانع غیر تعرفه‌ای تجارت می‌باشد. دولتهای ایران، پاکستان و ترکیه با هدف ایجاد تجارت آزاد مابین کشورهای عضو اکو، پروتکل تعرفه‌های ترجیحی^۱ را در تاریخ ۲۳ مه ۱۹۹۱ امضا کردند. این پروتکل دارای ضمائم شامل سه لیست از کالاهایی است که بر اساس آنها هر یک از این کشورها ۱۶ تعرفه اصلی و دهها تعرفه فرعی مربوط به کالاهای ساخت آن کشورها را به قلمرو گمرکی یکدیگر وارد می‌شوند را مشمول تخفیف ده درصد تعرفه دانسته‌اند. در تداوم این اقدام مهم، بررسی‌های گروه کارشناسان ارشد که متشکل از مقامات وزارتخانه‌های تجارت / بازرگانی خارجی کشورهای عضو می‌باشد، به نهایی شدن موافقت‌نامه تجاری اکو (کوتا)^۲ که هدف آن حذف تدریجی تعرفه‌ها و موانع غیر تعرفه‌ای در منطقه می‌باشد، انجامید. اکوتا در دومین اجلاس وزرای بازرگانی که در ۱۷ جولای ۲۰۰۳ در اسلام‌آباد پاکستان برگزار گردید، به امضای پنج کشور عضو رسید. کشورهای عضو در چارچوب اکوتا در مدت ۸ سال سقف تعرفه‌ها را در مورد کالاهای

1. The Protocol on Preferential Tariffs   2. ECO Trade Agreement (ECOTA)

مشمول قرارداد به ۱۵ درصد خواهند رساند. این مدت برای افغانستان ۱۵ سال خواهد بود. اكو تا به غیر از کالاهای گنجانده شده در لیست منفی مورد نظر هر از کشورهای طرف قرارداد، کلیه کالاهایی را که تا تاریخ اجرای موافقتنامه بین کشورهای عضو مبادله می‌شوند را شامل خواهد شد (بند ۴ موافقتنامه اكو تا). در طول دو سال اول اجرای موافقتنامه کلیه موانع غیر تعرفه‌ای، به غیر از موارد ذکر شده در موافقتنامه رفع خواهند شد (بند ۱۶ اكو تا). به منظور تسریع در اجرای اكو تا، اولین نشست گروه کارشناسان ارشد در ۱۵-۱۳ ژانویه ۲۰۰۴ در آنکارا پروتکل «ریفای اجرای سریع»^۱ اكو تا را نهایی و برای تصویب نهایی به سومین نشست وزرای بازرگانی و تجارت خارجی در ۷ جولای ۲۰۰۵ در استانبول ارائه کرد. بر اساس بند دوم پروتکل مذکور کشورهای امضاکننده بجای هشت سال در مدت پنج سال سقف تعرفه‌ها را از ۱۵٪ به ۱۰٪ خواهند رسانید. گزارش سومین اجلاس وزرای بازرگانی / تجارت خارجی، ۷ جولای ۲۰۰۵ - استانبول). مراحل تدوین این پروتکل در حال نهایی شدن است و انتظار می‌رود که در آینده بسیار نزدیک (سال ۲۰۰۶) به امضا و تصویب کشورهای عضو برسد. امضا و تصویب اكو تا و پروتکل اجرای سریع آن توسط کشورهای امضاکننده در سال ۲۰۰۶ و در نتیجه لازم‌الاجرا شدن آنها زمینه را برای ایجاد منطقه آزاد تجاری اكو تا سال ۲۰۱۵ که در سند چشم‌انداز اكو ۲۰۱۵ پیش‌بینی شده است را فراهم کرده و اكو را به عنوان یک بلوک مهم اقتصادی مطرح خواهد کرد.

همکاری‌های بیمه‌ای و بانکی اكو نیز از اهمیت زیادی برخوردار است. موافقتنامه تأسیس بانک توسعه و تجارت اكو و شرکت بیمه اتکایی اكو در اسفندماه ۱۳۷۳ در جریان سومین اجلاس سران در اسلام‌آباد، به امضاء وزرای خارجه سه کشور ایران، پاکستان و ترکیه رسید. بر اساس این موافقتنامه سه کشور مذکور به منظور ایجاد، بسط و ارائه تسهیلات مالی برای گسترش تجارت درون منطقه‌ای و تسریع فرآیند توسعه اقتصادی در کشورهای عضو، بانک تجارت و توسعه اكو را تأسیس نمودند. مقر بانک توسعه و تجارت در ترکیه خواهد بود. مطابق

1. Fast Track Approach

توافقات به عمل آمده مقرر شده است که مقر اصلی صندوق بیمه اتکایی اکو از تاریخ اول ژانویه ۱۹۹۶ از استانبول به کراچی منتقل و به عنوان شرکت بیمه اتکایی اکو در پاکستان به ثبت برسد. در حال حاضر همه کشورهای امضاء کننده سند تأسیس بانک را تصویب کرده‌اند و مراحل اجرایی تأسیس بانک توسعه و تجارت و شرکت بیمه اتکایی اکو شروع گردیده است. بانک توسعه و تجارت اکو در سال جاری میلادی (۲۰۰۶) با سرمایه اولیه حدود ۹۰ میلیون دلار که قرار است به بیش از یک میلیارد و چهارصد میلیون دلار برسد، شروع بکار می‌کند. تأسیس بانک تجارت و توسعه اکو تحولی اساسی در اکو یعنی سازمانی که تاکنون تنها منبع مالی قابل دسترس برای آن حق عضویت ناچیز کشورهای عضو بود، بشمار می‌آید. با تأسیس بانک مذکور حضور اکو در تأمین مالی پروژه‌های توسعه‌ای در کشورهای عضو و ارائه خدمات بانکی بین‌المللی تسهیل کننده تجارت کالا و خدمات، قدمی اساسی و تحولی بی سابقه در توسعه همکاری‌های منطقه‌ای خواهد بود.

فعالیت‌های سازمان در زمینه تسهیل فعالیت‌های تجاری حوزه‌های مختلفی مانند حمل و نقل ترانزیت، گمرکات و شبکه بندی اطلاعات تجاری و سرمایه گذاری را در بر می‌گیرد. هدف اصلی این بخش از فعالیت‌های اکو ساده کردن مبادلات منطقه‌ای، ظرفیت سازی در زمینه‌های مربوط به گمرکات و ایجاد محیط مناسب برای تجارت منطقه‌ای می‌باشد. در همین راستا دبیرخانه اکو در سالهای اخیر پروژه مشترکی را با مرکز تجارت بین‌الملل به اجرا در آورده است که هدف آن گسترش تجارت درون منطقه‌ای از طریق دسته بندی بازرگانان در قالب گروه‌های تولیدی جهت انجام تعاملات تجاری، افزایش آگاهی تجاری و جمع بندی و ارائه موضوعات قابل بررسی و تصمیم گیری به نشست‌های گروه کارشناسان ارشد می‌باشد. مرحله اول پروژه مشترک اکو و مرکز تجارت بین‌الملل شامل بررسی و تحلیل جریان تجارت در منطقه، برگزاری کارگاه انتخاب محصولات، تهیه لیست محصولات بر اساس اولویت و اهمیت تجاری آنها، مطالعه عرضه و تقاضا برای هر کدام از محصولات منتخب، برگزاری نشست‌های فروشندگان

و خریداران کالاهای مهم تجاری در منطقه و برگزاری گردهمایی تجاری در حاشیه هفتمین اجلاس سران اگو در اکتبر ۲۰۰۲ در استانبول می‌باشد. در این راستا نشست خریداران و فروشندگان منسوجات و البسه در اکتبر ۲۰۰۱ در استانبول ترکیه، محصولات غذایی و کشاورزی در سال ۲۰۰۳ در آلمانی قزاقستان و نیز محصولات دارویی و پزشکی در سال ۲۰۰۴ در ترکیه برگزار شده است (مرکز تجارت بین‌الملل، برنامه گسترش تجارت جنوب- جنوب، گسترش تجارت درون منطقه‌ای: نشست فروشندگان و خریداران منسوجات و البسه، استانبول، ۱۷-۱۸ اکتبر ۲۰۰۱. حدود صدها شرکت از کشورهای عضو در نشست‌های فروشندگان - خریداران مذکور شرکت کردند و بین آنها مذاکرات بسیار انجام گرفت. شرکت کنندگان توافق کردند که به منظور ایجاد تعهد و امضای قراردادهایی در آینده، دستاوردها و تصمیمات این نشست را پیگیری نمایند.

در بخش گمرک نیز مقامات گمرک کشورهای عضو اگو از سال ۱۹۹۳ به بعد نشستهای سالانه برگزار می‌کنند. از جمله دستاوردهای مهم این نشستها امضای موافقتنامه حمل و نقل ترانزیت در ماه مارس ۱۹۹۵ و یادداشت تفاهم همکاری علیه قاچاق و تقلبات گمرکی در سال ۱۹۹۸ می‌باشد. تأسیس بانک اطلاعات اگو در خصوص قاچاق و تقلبات گمرکی بخشی از یادداشت تفاهم مذکور می‌باشد. موافقتنامه حمل و نقل ترانزیت به امضا و تصویب همه کشورهای عضو (بجز افغانستان و ازبکستان) رسیده و از سال ۱۹۹۷ به مرحله اجرا در آمده است. این موافقتنامه در مورد کلیه کالاهایی که از طریق دریا، خشکی (جاده و راه آهن) و هوا از مرزهای یک یا چند کشور عضو اگو عبور میکنند قابل اجرا می‌باشد. علاوه بر این در زمینه همکاری‌های گمرکی تاکنون پنج دوره آموزشی به میزبانی گمرکات ایران و ترکیه در زمینه مدیریت حمل و نقل، مکانیزاسیون گمرکات و مدیریت اطلاعات، کنترل مواد مخدر و مقررات گمرکی تشکیل گردیده است که بیش از صد نفر از مقامات گمرکات کشورهای عضو در آنها شرکت کرده‌اند. موضوعات ترانزیت، همکاری بر علیه قاچاق، توسعه منابع انسانی و ایجاد تسهیلات در

گذرگاههای عمده مرزی عمده‌ترین موارد دستور کار همکاری گمرکی در منطقه اکو می‌باشد. این روند با تشکیل شورای روسای گمرکات اکو نهادینه شده است. این شورا که دومین نشست آن در دوم سپتامبر ۲۰۰۱ در تهران تشکیل شد، یک رئیس و یک معاون دارد که دبیرخانه اکو نیز آنها را در اداره شورا کمک می‌کند. سومین نشست شورای روسای گمرکات کشورهای عضو اکو در روز ۱۰ مارس ۲۰۰۴ در اسلام‌آباد پاکستان تشکیل جلسه داد (اسناد کاری پانزدهمین نشست شورای برنامه‌ریزی منطقه‌ای «آر.پی.سی»، تجارت و سرمایه‌گذاری).

تسهیل رفت و آمد بازرگانان در منطقه اکو نیز از اهمیت زیادی برخوردار است. سومین نشست سران اکو در سال ۱۹۹۵، به منظور تسهیل رفت و آمد تجار و بازرگانان کشورهای عضو در منطقه، موافقتنامه تسهیل صدور روادید برای بازرگانان اکو را به امضاء رسانید. این موافقتنامه را همه کشورهای عضو بجز قرقیزستان، تاجیکستان و ازبکستان امضا کرده‌اند. کشورهای ایران، قزاقستان، پاکستان و ترکیه این موافقتنامه را تصویب کرده‌اند و این موافقتنامه از ماه مارس ۱۹۹۸ به اجرا در آمده است.

در دسترس نبودن اطلاعات تجاری یکی از مهمترین مشکلات در توسعه تجارت درون منطقه‌ای می‌باشد. در این زمینه سازمان اکو در حال ایجاد سیستم شبکه بندی اطلاعات تجاری بمنظور تسهیل انتشار اطلاعات تجاری و فرصت‌های سرمایه‌گذاری می‌باشد. در همین راستا شبکه تجاری اکو با حمایت مالی برنامه عمران ملل متحد و در پایگاه اینترنتی دبیرخانه اکو تأسیس و در حال فعالیت می‌باشد.

از اقدامات انجام شده برای تقویت بخش خصوصی، تشکیل اتاق بازرگانی و صنایع اکو در سال ۱۹۹۳ می‌باشد که هدف آن برقراری روابط نزدیک بین بخش‌های خصوصی کشورهای عضو اکو می‌باشد. اتاق بازرگانی و صنایع اکو در زمینه حمل و نقل ترانزیت از طریق تهیه سند عبور اکو و برگزاری اولین نمایشگاه تجاری اکو در سال ۱۹۹۸ در بندر انزلی فعال بوده است. بر اساس سند تأسیس اتاق بازرگانی و صنایع اکو، ریاست آن بین اتاقهای ملی کشورهای عضو چرخش می‌کند.

در هفتمین نشست مجمع عمومی اتاق بازرگانی و صنایع اگو در ۲۰ آوریل ۲۰۰۴ در کابل، ریاست و دبیرخانه اتاق مذکور برای مدت دو سال در اختیار افغانستان قرار گرفت.

اگو در زمینه گسترش سرمایه‌گذاری در منطقه نیز فعالیت‌هایی دنبال کرده است. اولین کنفرانس منطقه‌ای اگو در خصوص سرمایه‌گذاری در فوریه ۲۰۰۳ در جزیره کیش و دومین کنفرانس تجارت و سرمایه‌گذاری اگو تحت عنوان «گسترش سرمایه‌گذاری مستقیم در افغانستان» در آوریل ۲۰۰۴ در کابل برگزار گردید و پیش نویس موافقت‌نامه گسترش و حفظ سرمایه‌گذاری در منطقه اگو را مورد بررسی قرار داد. پیش‌نویس موافقت‌نامه مذکور قبلاً در اولین اجلاس کارشناسان ارشد در زمینه تجارت و سرمایه‌گذاری که در ژانویه ۲۰۰۴ در آنکارا تشکیل شده بود، مورد تجدید نظر قرار گرفته بود. موافقت‌نامه گسترش و حفظ سرمایه‌گذاری در منطقه اگو در سومین اجلاس وزرای تجارت و بازرگانی خارجی اگو که در ماه جولای ۲۰۰۵ در استانبول برگزار گردید، به تصویب رسید.

همکاری‌های بین‌المللی اگو در بخش تجارت نیز از اهمیت زیادی برخوردار است. سازمان اگو بمنظور بهره‌مندی از تجربیات و کمک‌های مالی و فنی دیگر سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی تلاش می‌کند روابط خود با این سازمان‌ها را گسترش دهد. سازمان همکاری اقتصادی در زمینه تجارت روابط نهادینه شده‌ای را با سازمان جهانی تجارت، آنکتاد، مرکز تجارت بین‌الملل، کمیسیون اقتصادی ملل متحد برای اروپا سازمان کنفرانس اسلامی، بانک توسعه اسلامی، سازمان جهانی گمرک، یونیدو و بانک توسعه آسیایی، اسکاپ، بانک جهانی برقرار کرده است.

۲-۴. حمل و نقل و ارتباطات: حمل و نقل نه تنها بازارها را به هم متصل می‌کند، بلکه فرهنگها و مردمان منطقه را نیز به هم ارتباط می‌دهد. استراتژی اگو در زمینه حمل و نقل و ارتباطات اقداماتی را در کوتاه مدت، میان مدت و دراز مدت برای تسهیل حمل و نقل و ترانزیت کالا و مسافر در منطقه اگو پیش بینی کرده است. اگو یک استراتژی دارای جهت‌های سه‌گانه را به

منظور دستیابی به اهداف خود در بخش حمل و نقل برگزیده است. اولاً، به منظور شناسایی و اتصال حلقه‌های مفقوده خطوط حمل و نقل ریلی و جاده‌ای و ایجاد زیر ساخت‌های مناسب تلاش‌هایی را شروع کرده است. با توجه به اینکه دبیرخانه اکو منابع کافی برای تأمین مالی چنین پروژه‌های سرمایه‌بری را در اختیار ندارد، کشورهای عضو متعهد شده‌اند که هزینه اتصال حلقه‌های مفقوده موجود در حوزه قلمرو خود را از محل بودجه‌های ملی خود تأمین نمایند. ثانیاً با بررسی و ارزیابی‌های منظم از طریق تشکیل گروه‌های کارشناسی، کارگاه‌های آموزشی و فراهم آوردن امکان الحاق به موافقت‌نامه‌ها و کنوانسیون‌های بین‌المللی تلاش‌هایی را به منظور هماهنگ سازی قوانین و مقررات و اتخاذ سیاست مشترک تعرفه ریلی شروع کرده است تا قطارهای مسافری و کانتینری بتوانند براحتی از اول تا آخر مسیر را به طور پیوسته طی نمایند. ثالثاً در جهت تقویت ظرفیت سازمانی دبیرخانه اکو و کشورهای عضو برای استفاده از کمک‌های فنی برخی از انجمن‌های شناخته شده بین‌المللی در زمینه راه آهن و جاده و همین‌طور آنکتاد و اسکاپ اقداماتی را در دست انجام دارد.

براساس عهد نامه از میر، به منظور ارتباط کشورهای عضو با یکدیگر و با جهان خارج، سازمان همکاری اقتصادی در جهت سرعت بخشیدن به ایجاد زیر ساخت‌های لازم تلاش می‌کند (عهدنامه از میر، بند ز، ماده ۲). مطابق راهبرد همکاری اقتصادی برای منطقه اکو، حمل و نقل و ارتباطات پس از تجارت دومین اولویت مهم همکاری‌های منطقه‌ای در چارچوب اکو می‌باشد. در راستای اولویت‌های بخش حمل و نقل و ارتباطات، طرح بلند مدت آلماتی برای توسعه بخش حمل و نقل در اکتبر ۱۹۹۳ به تصویب رسید. جدای از گام‌های اجرایی و کوشش‌های عملی که براساس اولویت‌های ملی، دوجانبه و منطقه‌ای برای اجرای مفاد این طرح صورت می‌گیرد، تسهیل حمل و نقل و ترانزیت کالا و مسافر در داخل منطقه اکو، بهبود ارتباطات هوایی بین شهرهای عمده و ارتباط دریایی بین بنادر عمده، مبادله فن آوری و تجربیات و نیروی انسانی، بهبود سیستم‌های پستی و مخابراتی کشورهای عضو و کل منطقه و نیز همکاری در زمینه

ارتباطات رسانه‌ای در دستور کار سازمان قرار دارد (استراتژی همکاری اقتصادی برای منطقه اکو، بند «ب»). اجلاس فوق‌العاده سران در مارس ۱۹۹۷ در عشق‌آباد، برنامه عمل برای دهه حمل‌ونقل و ارتباطات اکو را بعنوان یک موضوع فوری و با اولویت بالا مورد بررسی قرار داد و بدین ترتیب شبکه راه‌ها و راه آهن اکو شکل گرفت که شامل راه‌ها و راه آهن‌های موجود و در حال ساخت و با برنامه‌ریزی شده می‌شود. اتصال شبکه راه‌ها و راه آهن‌ها جریان حمل‌ونقل در مسیر «شرق-غرب» (شامل اروپا-قفقاز-آسیا) و کریدورهای حمل‌ونقل «شمال-جنوب» را باز نمود در حالی که پروژه‌های مشخص شده در طرح عمل‌آلماتی و بیانیه عشق‌آباد (۱۹۹۷) افزایش ظرفیت حمل‌ونقل در کریدورهای فوق به استثنای مسیر کرمان زاهدان که جریان حمل‌ونقل در مسیر خط جنوب راه آهن ماورای آسیا را باز می‌کند، در دستور کار دارد.

وزرای حمل‌ونقل و ارتباطات تاکنون پنج نشست مختلف را به ترتیب در اکتبر ۱۹۹۳ (آلمانی)، مارس ۱۹۹۸ (در عشق‌آباد)، آوریل ۲۰۰۰ (اسلام‌آباد)، سپتامبر ۲۰۰۲ (ازمیر) و اگوست ۲۰۰۴ (چولپان آتا-قرقیزستان) برگزار نموده‌اند. تصویب برنامه عمل برای دهه حمل‌ونقل اکو (۲۰۰۷-۱۹۹۸) موافقت‌نامه چارچوب حمل‌ونقل ترانزیت ۲ از مهمترین دستاوردهای این نشست‌ها بوده است. برنامه عمل برای دهه حمل‌ونقل اکو (۲۰۰۷-۱۹۹۸) که در دومین نشست وزرای حمل‌ونقل و ارتباطات (عشق‌آباد ۱۹۹۸) به تصویب رسید و در حال حاضر با کمک سازمان‌های بین‌المللی و کشورهای عضو در حال اجرا می‌باشد. این برنامه شامل حذف موانع غیر فیزیکی در مسیرهای مهم حمل‌ونقل منطقه، توسعه زیرساخت‌های فیزیکی در مسیرهای «شرق-غرب» (شامل تراسیکا) و «شمال-جنوب» و طرحی برای توسعه ارتباطات مخابراتی و پستی در منطقه است.

موافقت‌نامه چارچوب حمل‌ونقل ترانزیت شامل یک مقدمه، ۱۲ فصل و ۴۵ ماده است که در تاریخ ۹ می ۱۹۹۸ در آلمانی به امضای همه کشورهای عضو به غیر از ازبکستان رسید. تاکنون کشورهای آذربایجان، افغانستان، قزاقستان، قرقیزستان، تاجیکستان و پاکستان

موافقت‌نامه چارچوب حمل و نقل ترانزیت را تصویب کرده و امکان لازم الاجرا این موافقت‌نامه بر اساس ماده ۴۳ آن را فراهم کرده‌اند. مراحل عملیاتی شدن این موافقت‌نامه مهم در نیمه اول سال ۲۰۰۶ آغاز خواهد شد. تصویب و اجرای این موافقت‌نامه را شاید بتوان بزرگترین موفقیت اکو در همکاری‌های منطقه‌ای دانست.

به دلیل وجود برخی تعارضات بین موافقت‌نامه چارچوب حمل و نقل ترانزیت و موافقت‌نامه حمل و نقل ترانزیت، جلسه کارشناسی مورخ ۱۰-۹ سپتامبر ۲۰۰۳ در استانبول تصمیم گرفت موافقت‌نامه حمل و نقل ترانزیت موقتاً به نفع اجرای موافقت‌نامه چارچوب حمل و نقل ترانزیت کنار گذاشته شود و موافقت‌نامه اخیر بعنوان یک سند ترانزیتی اولیه و اصولی در منطقه مورد توجه قرار گیرد. برای اینکه موافقت‌نامه چارچوب حمل و نقل ترانزیت کاملتر بوده و بیشتر موضوعات ترانزیتی مانند گمرک، جاده، راه آهن، راه آبی و همکاری‌های هوایی را پوشش می‌دهد. موافقت‌نامه حمل و نقل ترانزیت در ۱۵ مارس ۱۹۹۵ توسط همه کشورهای عضو بجز ازبکستان امضا و پس از تصویب همه آنها لازم‌الاجرا شده بود.

همکاری‌های اکو در زمینه حمل و نقل ریلی یکی از مهمترین زیر بخش‌های حمل و نقل و ارتباطات می‌باشد. تاکنون هشت اجلاس در سطح روسای راه آهن کشورهای عضو برگزار شده است. هشتمین اجلاس روسای راه آهن در سال ۲۰۰۴ در ترکیه برگزار گردید. نشست‌های رؤسای راه آهن که بوسیله گروه‌های کاری پشتیبانی می‌شوند تصمیمات مهمی در ارتباط با حمل و نقل ریلی در منطقه و اجرای هرچه سریعتر موافقت‌نامه چارچوب حمل و نقل ترانزیت اتخاذ کرده است. رسیدن به میانگین سرعت هزار کیلومتر در روز (۲۴ ساعت) برای قطارهای باری در مسیر کریدورهای حمل و نقل شمال - جنوب و شرق - غرب در منطقه اکو یکی از اهداف تعیین شده در این اجلاسها می‌باشد. تسهیل مقررات گمرکی راه آهن، تسریع در تغییر لوکوموتیوها، دستیابی به ظرفیت لازم برای تغییر قطر واگن‌ها در مبادی مرزی و برگشت سریع واگنهای خالی و ایجاد یک منطقه اطلاعاتی ویژه راه آهنی از موارد مورد بحث در اجلاسهای

روسای راه آهن بوده است. مهمترین دستاورد اگو در زمینه حمل و نقل ریلی ایجاد ارتباط میان شبکه‌های ریلی کشورهای عضو می‌باشد. اولین قطار باری اگو پس از پایان مراحل اتصال شبکه‌های ریلی کشورهای عضو به یکدیگر در ۲۰ ژانویه ۲۰۰۲ و اولین قطار مسافری در ۲۱-۱۴ مارس ۲۰۰۲ در مسیر آلماتی، تاشکند، ترکمن آباد، تهران و استانبول به حرکت درآمد. بر اساس تصمیم سومین اجلاس رؤسای راه آهن (استانبول-۱۹۹۸)، نقشه راه آهنهای اگو در سال ۱۹۹۹ توسط جمهوری اسلامی ایران به چاپ رسید.

حمل و نقل جاده‌ای از دیگر زمینه‌های همکاری میان کشورهای عضو می‌باشد. بر اساس تصمیم چهارمین نشست وزرای حمل و نقل دبیرخانه اگو و کشورهای عضو در حال پیگیری راههای رفع موانع فیزیکی موجود در حمل و نقل جاده‌ای می‌باشند. مطابق تصمیمات اجلاس مذکور نسخه اولیه نقشه راههای اگو توسط جمهوری اسلامی ایران به چاپ رسیده و قرار است کشور ترکیه نیز کتاب راهنمای شبکه راههای اگو را نهایی و پس از تأیید آن بوسیله کشورهای عضو به چاپ برساند. همچنین پیرو پیشنهاد اسکاپ و تصمیم چهارمین اجلاس وزرای حمل و نقل و ارتباطات اگو، امکان استفاده اگو از بانک اطلاعات بزرگراه آسیایی اسکاپ فراهم گردیده و قرار است اسکاپ منابع بانک اطلاعاتی مذکور را در اختیار اگو قرار دهد.

بمنظور بررسی و نهادینه کردن همکاری‌های اگو در زمینه حمل و نقل هوایی، اجلاس مقامات هواپیمایی و روسای سازمانهای هواپیمایی کشوری اگو در تاریخ ۱۴-۱۲ فوریه ۲۰۰۱ در کراچی - پاکستان برگزار گردید. در این اجلاس راههای همکاری نزدیکتر در زمینه حمل و نقل هوایی بین اعضا و بخصوص مقامات هواپیمایی، خطوط هواپیمایی ملی و فرودگاههای کشورهای عضو اگو مورد بررسی قرار گرفت. انجام مطالعه امکان سنجی برای بررسی و تعیین ظرفیت بار و مسافر در منطقه، تدوین موافقتنامه جامع اگو در زمینه حمل و نقل هوایی بین‌المللی، ایجاد ارتباطات هوایی در منطقه اگو بخصوص بین پایتختها و شهرهای بزرگ و مراکز توریستی و سیاست آسمان‌های باز در منطقه و نیز برقرار روابط نهادینه با ایکائو توسط

اجلاس مذکور مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

همکاری بین سازمانهای دریایی کشورهای عضو موضوع جدیدی است که با برگزاری اولین اجلاس روسای سازمانهای مرجع دریایی اکو در تاریخ ۱۶-۱۳ اکتبر ۲۰۰۳ در تهران آغاز گردید. این نشست زمینه‌های موجود برای همکاری منطقه‌ای در زمینه گسترش ظرفیت بنادر، توسعه مدیریت حمل و نقل دریایی، استفاده از فن آوری‌های پیشرفته در مدیریت دریایی، اختیارات بنادر و نقش آن در حل مشکلات اسنادی و قانونی، امنیت دریایی و ارائه تسهیلات بندری به کشورهای محصور در خشکی و نیز موضوع ایجاد کمیته حمل و نقل دریایی اکو مورد بحث قرار گرفت.

بطور کلی فعالیت‌های اکو در دهه حمل و نقل (۲۰۰۷-۱۹۹۸) از طریق اتصال شبکه راهها و راه آهن‌های کشورهای عضو اکو و نهایی کردن سند عبور اکو، چاپ نقشه راهها و راه آهن‌های اکو و نیز فعالیت‌های انجام شده و یادداشت تفاهم‌های امضا شده در بخش گمرک زمینه را برای اجرای موافقتنامه چارچوب حمل و نقل ترانزیت اکو در همه زیر بخشهای حمل و نقل و ارتباطات آماده کرده است. این همه چشم‌انداز خوبی را برای بخش حمل و نقل منطقه فراهم کرده است.

۳-۴. انرژی: منطقه اکو یکی از غنی‌ترین مناطق دنیا می‌باشد که پتانسیلها، فرصتها و زمینه‌های مکمل همکاری بسیاری در حوزه منابع نفت و گاز و معدن، تولید نیروی برق از طریق نیروگاههای آبی و نیروی انسانی آزموده در این بخش‌ها را دارد. این پتانسیلها و زمینه‌های همکاری آینده خوبی را برای همکاری بین اعضا ترسیم می‌کند.

همانطوری که در عهدنامه از میر و طرح عمل کویته (۱۹۹۳) آمده است، تسریع در بسیج و استفاده بهینه از منابع عظیم انرژی منطقه اکو بویژه منابع انرژی، توسعه شبکه خطوط لوله و اتصال شبکه‌های بر کشورهای عضو به منظور تأمین نیازهای انرژی کل منطقه و فراهم کردن امکان دسترسی به بازارهای بین‌المللی توسط کشورهای عضو محصور در خشکی، از عناصر مهم

استراتژی اگو در زمینه انرژی می باشد. اولین اجلاس وزرای انرژی/نفت اگو در ۸ نوامبر ۲۰۰۰ در اسلام آباد برگزار گردید و طرح عمل اگو برای همکاری در زمینه انرژی (۲۰۰۵-۲۰۰۱) را تصویب نمود. بر اساس بیانیه عشق آباد (۱۹۹۷) بررسی های کارشناسی در خصوص امکان تهیه و اجرای پروژه اتصال شبکه برق کشورهای عضو اگو در سال ۱۹۹۷ آغاز گردید. پیگیری های دبیرخانه اگو و تلاش کشورهای عضو برای انجام مطالعه امکان سنجی پروژه مذکور به امضای یادداشت تفاهمی بین اگو و بانک توسعه اسلامی در سال ۲۰۰۱ انجامید که بر اساس آن بانک توسعه اسلامی تأمین مالی مطالعه امکان سنجی فوق را عهده دار شد. این مطالعه در حال حاضر در دست انجام می باشد. پیش بینی می شود تحقق این ابتکار نقطه آغازی برای ایجاد بازار منطقه ای انرژی باشد و زمینه را برای تجارت / مبادله انرژی فراهم نماید.

ذخیره و بهره وری انرژی در کشورهای عضو اگو نیز در دستور کار سازمان قرار دارد. از جمله فعالیت های سازمان در این خصوص می توان به برگزاری کارگاه های آموزشی، نشست های کارشناسی مشترک با سازمان های بین المللی مانند اسکاپ و کمیسیون اقتصادی و اجتماعی ملل متحد برای اروپا اشاره کرد. کارگاه بهره وری و ذخیره انرژی و نشست کمیته کارشناسی فوق العاده برای تهیه طرح و روش شناسی ذخیره انرژی برای کشورهای عضو اگو که در دسامبر ۲۰۰۱ در آنکارا برگزار شدند از جمله فعالیت های سازمان در این بخش است.

دهمین نشست شورای برنامه ریزی منطقه ای بر توسعه و افزایش تجارت انرژی در منطقه تاکید کرد. در همین راستا کارگاه استراتژی منطقه ای اگو در زمینه تجارت برق در آوریل ۲۰۰۲ در تهران برگزار شد. سیزدهمین نشست شورای برنامه ریزی منطقه ای اگو براساس توصیه های کارگاه فوق توسعه تجارت در منطقه را بعنوان بخشی از پروژه اتصال شبکه برق کشورهای عضو به یکدیگر در نظر گرفت. در چارچوب پروژه اخیر، استراتژی اگو در زمینه تجارت برق شامل موافقت نامه تسهیل تجارت برق در منطقه اگو نیز تهیه و تدوین خواهد شد. در زمینه پالایش و فراورده های نفتی نیز بر اساس توصیه اولین نشست مدیران صنایع نفت، گاز،

پتروشیمی و برق کشورهای عضو اکو (آلماتی - اکتبر ۱۹۹۹) اجلاس گروه کارشناسی در خصوص همکاری‌های منطقه‌ای اکو در زمینه گاز طبیعی و نفت گاز مایع در ماه نوامبر ۱۹۹۹ در مشهد برگزار گردید. همچنین گارگاه بررسی بازار و تجارت فرآورده‌های نفتی در ماه می ۲۰۰۲ در اصفهان برگزار گردید که گزارش آن در سیزدهمین نشست شورای برنامه ریزی منطقه‌ای به تصویب رسید.

جلسه کمیته فوق‌العاده و نشست‌های کارشناسان ارشد در خصوص خطوط لوله نفت و گاز اکو زمینه‌های همکاری در این زمینه را بررسی کرده‌اند که گزارش آنها به شورای برنامه ریزی منطقه‌ای تقدیم شده است. برگزاری کارگاه‌های آموزشی در زمینه توسعه منابع انرژی و ارزیابی تاثیرات زیست محیطی آنها (تهران - ۲۰۰۱) و گارگاه منابع جدید و تجدید پذیر انرژی (آنکارا - می ۲۰۰۴) از دیگر فعالیت‌های سازمان در زمینه انرژی می‌باشد. قرار است بمنظور پیگیری آخرین تحولات در بخش انرژی اکو، دومین نشست وزرای نفت / انرژی اکو در سال ۲۰۰۶ برگزار شود.

۴-۴. معدن: فعالیت‌های اکو در بخش معدن، با برگزاری اولین اجلاس کارشناسان معدن اکو در ۳۱-۲۹ اکتبر ۲۰۰۱ در تهران، آغاز گردید (معرفی اکو، ص ۱۸). این نشست پیش نویس طرح عمل همکاری کشورهای عضو اکو در زمینه معادن را تهیه و تصویب کرد و تصمیم گرفت که بعنوان اولین قدم در همکاری‌های اکو در بخش معدن کتابچه اطلاعات معدنی اکو تهیه و منتشر شود. با توجه به اینکه همه کشورهای عضو اطلاعات مورد نظر را به دبیرخانه اکو ارسال کرده‌اند، انتظار می‌رود کتابچه اطلاعات معدنی اکو در سال جاری میلادی یعنی ۲۰۰۶ انتشار یابد.

دومین نشست گروه کارشناسی معدن که در اکتبر ۲۰۰۳ در آنکارا برگزار گردید، ضمن بررسی پیشرفتهای انجام شده در اجرای طرح عمل اکو برای همکاری در بخش معدن، تصمیم گرفت که نسخه اولیه کتابچه داده‌ها و اطلاعات معدنی اکو را منتشر، بانک اطلاعات چند منظوره

معادن اكو را تأسیس و نیز اطلس معادن منطقه را تهیه نمایند. پس از انجام مطالعه امکان سنجی تأسیس بانك اطلاعات معدنی اكو توسط جمهوری اسلامی ایران، پروژه مذکور جهت تأمین مالی به بانك توسعه اسلامی ارائه شده است. در حال حاضر تأمین مالی این پروژه در دستور کار بانك توسعه اسلامی قرار دارد.

نشست جداگانه گروه کارشناسی در خصوص رژیم‌های مالی و حقوقی برای تقویت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در بخش معدن در ماه ژوئن ۲۰۰۳ در دبیرخانه اكو برگزار گردید. در این نشست طرح عمل اكو در خصوص حمایت از سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در بخش معدن کشورهای عضو به تصویب رسید. بنظر میرسد برگزاری نشست‌های فوق و تصویب طرح‌های مذکور، با توجه به غنای کشورهای عضو از نظر نوع و میزان منابع معدنی زمینه‌های بسیار خوبی را برای همکاری بوجود آورده است.

۴-۵. محیط زیست: توسعه و استفاده از منابع طبیعی با مسئله محیط زیست ارتباط بسیار تنگاتنگی دارد. برخی فعالیتهای مرتبط با منابع طبیعی محیط زیست را به شدت تحت تاثیر قرار می‌دهند. بسیاری از تاثیرات مذکور در برنامه‌ها و نشستهای مختلف سازمان اكو مورد بحث قرار گرفته‌اند که از آن جمله می‌توان به بررسی موضوع توسعه منابع انرژی و ارزیابی آثار زیست محیطی آنها در نشست‌ها و اجلاسهای سازمان در سالهای ۲۰۰۱-۱۹۹۹ اشاره کرد. براساس تصمیم دوازدهمین نشست شورای برنامه‌ریزی منطقه‌ای اكو، اولین اجلاس وزرای محیط زیست اكو در ۱۴-۱۳ دسامبر ۲۰۰۲ در تهران برگزار گردید. در جریان اجلاس مذکور بیانیه تهران و طرح عمل اكو برای همکاری در زمینه محیط زیست (۲۰۰۳-۲۰۰۷) به تصویب رسیدند. این اسناد ضمن مشخص کردن چارچوب همکاری‌های اكو در زمینه محیط زیست، اراده سیاسی لازم و امکان پیگیری جدی تر فعالیت‌های اعضا در این بخش را فراهم کرده‌اند. طرح عمل فوق برنامه جامعی است که کلیه ابعاد حفاظت از محیط زیست را در سطح منطقه شامل می‌شود. بر اساس طرح عمل اكو در زمینه محیط زیست مقامات ذیربط کشورهای عضو

موظفند گزارش ملی سالانه خود در خصوص آخرین اقدامات انجام شده در زمینه اجرای طرح عمل مذکور را به دبیرخانه اکوارائه نمایند. همانطوری که در خود طرح عمل اکو برای همکاری در زمینه محیط زیست نیز پیش بینی شده است، بمنظور اجرای این طرح، اولین و دومین نشست گروه کاری در خصوص محیط زیست به ترتیب در آوریل ۲۰۰۴ در آنکارا و آگوست ۲۰۰۴ در تهران تشکیل جلسه دادند و ضمن انجام اصلاحاتی در طرح عمل مذکور، پیشنهادات مشخصی را برای اجرای آن ارائه نمودند. اصلاحات فوق در دومین اجلاس وزرای محیط زیست اکو که در اکتبر ۲۰۰۴ در استانبول برگزار گردید به تصویب رسید.

سازمان اکو همچنین در جهت گسترش روابط با سازمانهای بین‌المللی فعال در زمینه محیط زیست اقداماتی را انجام داده است که از آن جمله می‌توان به امضای یادداشت تفاهم بین اکو و برنامه محیط زیست سازمان ملل متحد (یونپ) در آگوست ۲۰۰۴ اشاره کرد. این یادداشت تفاهم به پیشنهاد یونپ و با تصویب اجلاس سران اکو که در سپتامبر ۲۰۰۴ در دوشنبه- تاجیکستان برگزار گردید، بین دو طرف به امضا رسید و در حال حاضر مراحل اجرایی خود را شروع کرده است. در دسامبر ۲۰۰۴ و در جریان دیدار دبیرکل اکو از مقر سازمان جهانی هواشناسی در ژنو نیز یادداشت تفاهمی بین دو سازمان به امضا رسید. این یادداشت تفاهم‌ها ضمن تاکید بر همکاری‌های مشترک در زمینه محیط زیست، فرصتهایی را نیز برای گسترش فعالیتهای مشترک با این سازمانها و نیز مشارکت آنها در اجرای طرح عمل اکو برای همکاری در زمینه محیط زیست فراهم می‌کند. روابط و همکاری اکو با سایر سازمان‌های بین‌المللی مانند اسکاپ، بانک توسعه اسلامی، سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) و برنامه عمران ملل در زمینه محیط زیست نیز اهمیت زیادی دارد. بمنظور پیگیری اجرای تصمیمات و اسناد فوق و نتایج اقدامات قبلی، سومین اجلاس وزرای محیط زیست اکو در سال ۲۰۰۶ برگزار خواهد شد.

۴-۶. کشاورزی: براساس عهد نامه از میر، یکی از اهداف اکو تقویت تلاشهای در حال انجام برای استفاده بهینه از پتانسیل‌های کشاورزی و صنعتی منطقه است. طرح عمل کوئته و

بیانیه استانبول نیز ضمن ترسیم چشم‌اندازهای بلند مدت اگو، اهمیت زیادی به همکاری‌های کشاورزی در چارچوب اگو قائل هستند. با توجه به ضرورت اولویت بندی فعالیت‌های اگو در بخش کشاورزی، در جریان اولین اجلاس وزرای کشاورزی اگو در ۲۵-۲۳ جولای ۲۰۰۲ در اسلام‌آباد گفتگوهای انجام شده بین وزرا و هیأت‌های شرکت کننده از دیگر سازمانهای بین‌المللی بر شناسایی زمینه‌های همکاری در بخش کشاورزی اگو، افزایش تجارت محصولات کشاورزی، امنیت غذایی و ابعاد مختلف رژیم تجاری سازمان جهانی تجارت و تاثیرات آن بر بخش کشاورزی کشورهای عضو متمرکز شد. براساس تصمیم اجلاس وزرا، وظیفه هماهنگی بین کشورهای عضو در زمینه مدیریت خشکی به جمهوری اسلامی ایران، مدیریت منابع آب و آبیاری به جمهوری اسلامی پاکستان، افزایش تجارت و توسعه صنایع پس از برداشت و صنایع فرآوری به جمهوری ترکیه واگذار شد (گزارش اولین اجلاس وزرای کشاورزی اگو، ۲۵-۲۳ جولای ۲۰۰۲، اسلام‌آباد). همچنین در راستای پیگیری تصمیمات وزرا، دبیرخانه اگو، با همکاری مالی و فنی سازمان خواربار و کشاورزی «برنامه منطقه‌ای امنیت غذایی و توسعه کشاورزی برای کشورهای عضو اگو» را تهیه و تدوین نمود. در چارچوب این برنامه، ضمن تدوین راهبرد و برنامه منطقه‌ای اگو در زمینه توسعه کشاورزی و امنیت غذایی، پروژه‌های متعدد قابل سرمایه‌گذاری در بخش‌های مربوط به کشاورزی اگو تهیه و به سازمانهای بین‌المللی و نهادهای کمک‌کننده مانند بانک توسعه اسلامی ارائه شده است.

در اولین اجلاس مقامات ارشد کشورهای عضو در زمینه کشاورزی که در جولای ۲۰۰۴ در تهران برگزار گردید و نیز دومین اجلاس وزرای کشاورزی اگو که در دسامبر ۲۰۰۴ در آنتالیای ترکیه تشکیل شد، جمهوری اسلامی ایران بعنوان کشور هماهنگ کننده در زمینه‌های مربوط به بهداشت و توسعه دام، تأسیس شبکه بیوتکنولوژی اگو و حفاظت از منابع ژنتیک گیاهی و جمهوری ترکیه بعنوان کشور هماهنگ کننده در زمینه حفاظت از منابع ژنتیک حیوانی انتخاب گردیدند و همه این زمینه‌ها نیز به اولویتهای کاری اگو در بخش کشاورزی اضافه گردیدند.

همچنین مقرر شد که شبکه بیوتکنولوژی کشاورزی اکو و نیز مرکز منطقه‌ای مبارزه با بلایای طبیعی اکو در ایران تأسیس شوند (گزارش دومین اجلاس وزرای کشاورزی اکو، آنتالیا-ترکیه، دسامبر ۲۰۰۴). اقدامات لازم برای تأسیس مرکز منطقه‌ای مبارزه با بلایای طبیعی اکو در مشهد که وظیفه اصلی آن پیش بینی و مبارزه با بلایای طبیعی مانند خشکسالی و سیلاب می‌باشد، بلافاصله پس از دومین اجلاس وزرا آغاز شده است. مطالعه امکان سنجی تأسیس شبکه بیوتکنولوژی اکو نیز از محل صندوق امکان سنجی اکو تأمین مالی شده و در دست انجام می‌باشد.

در ادامه این پروژه قرار است پروژه‌های ملی و منطقه‌ای تهیه شده در چارچوب برنامه منطقه‌ای اکو با برگزاری دو کنفرانس سازمان‌ها و کشورهای کمک‌کننده (donors) تأمین مالی شوند. براساس توافقات بین دبیرخانه اکو، بانک توسعه اسلامی و فائو قرار است در سال جاری میلادی، کنفرانس سازمان‌های کمک‌کننده بین‌المللی مانند بانک جهانی، بانک توسعه اسلامی، بانک توسعه آسیایی، اتحادیه اروپا و غیره در استانبول و کنفرانس کمک‌کننده‌های غیردولتی مانند شرکت‌های چند ملیتی بزرگ غیردولتی در دوبی - امارات برگزار و امکان تأمین مالی پروژه‌های اکو را مورد بررسی قرار دهند. هر دوی این کنفرانس‌ها مشترکا توسط اکو، فائو و بانک توسعه اسلامی برگزار خواهد شد. دو سازمان اخیر متعهد شده‌اند برای تأمین مالی پروژه‌های مورد نظر تلاش کنند. پروژه‌هایی که قرار است در کنفرانس‌های فوق مورد بررسی قرار بگیرند شامل ده‌ها پروژه ملی و یازده پروژه منطقه‌ای خواهد بود. علاوه بر پروژه‌های فوق قرار است در سال جاری میلادی (۲۰۰۶) ۱۰ پروژه ملی با کمک مالی بلاعوض بانک توسعه اسلامی (جمعا در حدود دو و نیم میلیون دلار) اجرا دربیاید. همچنین در حال حاضر پروژه مشترکی توسط اکو، فائو و مرکز بی‌المللی مطالعات کشاورزی در مناطق خشک (ایکارد) در زمینه ایجاد بازار مشترک در خصوص بذر در حال اجرا می‌باشد. این پروژه توسعه و ارتقاء کیفیت و نیز تقویت عرضه و تقاضای بذر در منطقه اکو را دنبال می‌کند.

۴-۷. صنعت: اسناد بنیادین اکو همواره اهمیت بخش صنعت و نقش بخش خصوصی در توسعه آن را مورد توجه قرار داده است. در این زمینه دریافت تکنولوژی‌های جدید، انتقال فن‌آوری‌های موجود در منطقه و توسعه و افزایش مطالعات امکان‌سنجی در بخش‌های ویژه صنعتی به منظور پاسخگویی به نیازهای منطقه از طریق اجرای پروژه‌های صنعتی مورد تاکید سازمان می‌باشد. در این راستا دبیرخانه اکو فعالیت‌های خود را بر بازنگری در سیاستهای صنعتی به ویژه فعالیت در زمینه خصوصی سازی، توسعه صنایع کوچک و متوسط و ظرفیت‌سازی در زمینه فن‌آوری در کشورهای عضو متمرکز نموده است. طرح عمل اکو در زمینه همکاری‌های صنعتی در اولین اجلاس وزرای صنعت اکو که در ماه ژانویه ۲۰۰۴ در تهران برگزار گردید، به تصویب رسید (گزارش اولین اجلاس وزرای صنایع اکو، تهران، ژانویه ۲۰۰۴).

بر اساس طرح عمل اکو در زمینه همکاری‌های صنعتی، گروه کارشناسی که برای تدوین راهبرد بلندمدت اکو در زمینه صنعت تشکیل شده بود، کار خود را با تهیه پیش‌نویس استراتژی اکو در زمینه صنعت به پایان رسانید. گروه کارشناسی مذکور در جریان نشستهای خود چارچوب راهبردهای همکاری اکو در هر یک از زیربخشهای اولویت دار مانند صنعت اتومبیل‌سازی، صنایع معدنی، صنایع نفت و پتروشیمی، صنایع نساجی، صنایع حمل‌ونقل و ارتباطات و غیره را نیز نهایی کرد. سند راهبرد بلندمدت اکو در زمینه صنعت توسط دومین اجلاس وزرای صنعت که در ماه نوامبر ۲۰۰۵ در ترکیه برگزار شد، به تصویب رسید. استراتژی و طرح عمل فوق‌اسناد جامعی هستند که چارچوب همکاری‌های اکو در زمینه‌های مختلف صنعتی را مشخص کرده‌اند (گزارش دومین نشست وزرای صنایع اکو، استانبول - ترکیه، نوامبر ۲۰۰۵). اکو پس از تدوین استراتژی و طرح عمل خود در بخش صنعت به دنبال اجرای آنها از طریق تهیه و تدوین پروژه‌های صنعتی مورد علاقه کشورهای عضو می‌باشد. برخی از این پروژه‌ها در نشست گروه کاری سه جانبه ایران، ترکیه و پاکستان که در سپتامبر ۲۰۰۵ در دبیرخانه اکو در تهران برگزار گردید، مورد بررسی قرار گرفتند. پروژه‌های پیشنهادی در حال

حاضر در دستور کار نشستهای فشرده کارشناسی قرار دارد و انتظار می‌رود در صورت حفظ روند کنونی، نتایج این اقدامات در آینده نزدیک (در سال ۲۰۰۶ یا ۲۰۰۷) بعنوان دستاوردهای بخش صنعت اکو قابل ارائه به افکار عمومی باشد.

تصویب طرح عمل اکو در زمینه خصوصی سازی و توسعه بخش خصوصی نیز از دیگر اقدامات اکو در صنعت است که توسط اولین اجلاس روسای سازمانهای خصوصی سازی کشورهای عضو اکو صورت گرفت. این سند ضمن نهادینه کردن همکاری کشورهای عضو در زمینه خصوصی سازی و توسعه بخش خصوصی برگزاری اجلاس روسای سازمانهای خصوصی سازی برای پیگیری نتایج اقدامات انجام شده در این زمینه را نهادینه کرده است. برگزاری جلسات کارشناسی و نیز برگزاری اولین اجلاس روسای سازمانهای استاندارد کشورهای عضو اکو در سال ۱۳۸۴ نیز به نهایه شدن اساسنامه موسسه استاندارد سازی، تأیید صلاحیت، ارزیابی انطباق و اندازه شناسی اکو (ریسکام) منجر شد که قدمی اساسی در جهت رفع موانع فنی تجارت در منطقه بشمار می‌رود. این سند مهم در نهمین اجلاس سران اکو در ۱۵ اردیبهشت ۱۳۸۵ در باکو مورد بررسی قرار گرفت و مقرر شد در جریان سومین نشست وزرای صنعت اکو که در سال جاری در اسلام آباد برگزار خواهد شد، به امضای کشورهای عضو برسد.

۴-۸. بهداشت: با توجه به پیوستگی جغرافیایی کشورهای عضو اکو با یکدیگر، همکاری‌های نزدیک در زمینه بهداشت و کنترل موارد همه‌گیر شدن بیماری‌ها و اتخاذ اقدامات مشترک برای کاهش تهدید گسترش بیماری‌ها از یک کشور به کشور دیگر ضروری می‌باشد. همچنین با توجه به شباهت‌های اجتماعی و فرهنگی در اغلب کشورهای عضو، مشکلات و مسائل بهداشتی پیش روی این کشورها نیز تا حدودی مشابه است. از اینرو، این کشورها می‌توانند در حد بسیار وسیعی از توانایی‌های منطقه و همکاری با یکدیگر در جهت تقویت و افزایش تسهیلات بهداشتی برای مردم منطقه استفاده نمایند. به همین منظور وزرای بهداشت اکو، علاوه بر نشست مشترک آنها با یونیسف و سازمان بهداشت جهانی چارچوب همکاری‌های

بهداشتی تهیه شده بوسیله دبیرخانه اگو را نهایی کرده‌اند.

دبیرخانه اگو نیز در ادامه فعالیت‌های خود در زمینه بهداشتی روابط کاری خوبی با سازمانهای بین‌المللی ذیربط مانند سازمان بهداشت جهانی و صندوق جمعیت ملل متحد برقرار کرده و برنامه‌های متعدد مشترک آموزشی را برای کارشناسان و مدیران کشورهای عضو اگو به اجرا گذاشته است که از آن جمله می‌توان به برگزاری شش کارگاه آموزشی مشترک با صندوق جمعیت ملل متحد در زمینه‌های مربوط به کنترل جمعیت، بهداشت خانواده و مبارزه با بیماری ایدز اشاره کرد که در جریان آنها مقامات ذیربط و صدها کارشناس از کشورهای عضو آموزش دیده‌اند. آخرین اقدام اگو در زمینه بهداشت برگزاری اولین اجلاس مقامات ارشد بهداشتی اگو در زمینه بیماری انفلوآنزای پرندگان در فوریه ۲۰۰۶ در تهران بود که به تهیه طرح عمل منطقه‌ای در زمینه مقابله با بیماری مذکور انجامید.

۹-۴. تحقیقات اقتصادی، آمار و پروژه: بمنظور هماهنگی و تقویت فعالیتهای

مشترک در زمینه تحقیقات اقتصادی و آمار، فن آوری‌های جدید در زمینه مبادله اطلاعات. جمع‌آوری، تحلیل و توزیع داده‌های آماری، مدیریت تحقیقات اقتصادی و آمار دبیرخانه در سال ۱۹۹۸ تأسیس گردید. مدیریت مذکور شامل بخشهای آمار، تحقیقات اقتصادی، خدمات کامپیوتری و اطلاعات، کتابخانه، مرکز اسناد و انتشارات می‌باشد.

اولین و دومین نشست مراجع ملی کشورهای عضو در زمینه آمار و تحقیقات اقتصادی به ترتیب در دسامبر ۱۹۹۸ در آنکارا و اکتبر ۱۹۹۹ در آلماتی قزاقستان گردید. در این نشست‌ها محتوا و چارچوب جدید گزارش اقتصادی سالانه اگو و سالنامه آماری اگو بررسی و مورد موافقت قرار گرفت. بر همین اساس، دبیرخانه با همکاری کشورهای عضو انتشار سالانه گزارش اقتصادی و سالنامه آماری اگو را در دست اقدام دارد. مراجع ملی کشورهای عضو همچنین توافق کردند رهیافت مشترکی را برای تأسیس شبکه کامپیوتری دورن منطقه‌ای اگو و اجرای برنامه تحقیقات اقتصادی مشترک دنبال کنند.

بر اساس تصمیم پانزدهمین نشست شورای وزیران در سال ۲۰۰۵ در آستانه - قزاقستان مدیریت تحقیقات اقتصادی و آمار و مدیریت تحقیق پروژه که آنهم در سال ۱۹۹۸ تأسیس شده بود، در یکدیگر ادغام و مدیریت جدید تحقیقات اقتصادی، آمار و پروژه را در دبیرخانه اکو تشکیل دادند. مدیریت جدید علاوه بر کارکردهای فوق، وظیفه هماهنگی بین بخشهای مختلف دبیرخانه در اجرای مصوبات، برنامه‌ها و پروژه‌ها را نیز بر عهده دارد. اولین پروژه‌ای که توسط این مدیریت پیگیری و اجرا شد، برنامه مشترک اکو و برنامه عمران ملل متحد در خصوص ظرفیت سازی و تجدید ساختار دبیرخانه اکو بود.

بر اساس تصمیم شورای وزیران این بخش از دبیرخانه، برنامه‌های اکو در زمینه بازسازی افغانستان را نیز پیگیری می‌کند. طرح عمل برای مشارکت اکو در بازسازی افغانستان در سال ۲۰۰۳ تدوین شد که مراحل اجرای آن آغاز شده و ارکان تصمیم گیرنده اکو مرتباً مراحل پیشرفت و اجرای آن را دنبال می‌کنند. این طرح شامل تأسیس صندوق ویژه اکو برای بازسازی افغانستان، استفاده از صندوق امکان سنجی اکو برای انجام مطالعات امکان سنجی پروژه‌های اولویت دار، برگزاری سمینار بازسازی افغانستان و برگزاری دوره‌های آموزشی برای مقامات افغانستان در بخش‌های اولویت دار می‌باشد. جلسه کارشناسان مالی اکو در آوریل ۲۰۰۴ در کابل - افغانستان مقررات مربوط به این صندوق را نهایی کردند. در حال حاضر مطالعه امکان سنجی پروژه بازسازی پل نوار در استان ننگرهار افغانستان با تأمین مالی از محل صندوق امکان سنجی اکو و توسط شرکت مشاوره و مهندسی اکو در حال انجام است.

دبیرخانه اکو کتابچه اطلاعات مؤسسات تحقیقاتی و آموزشی کشورهای عضو در زمینه تجارت و سرمایه گذاری، حمل و نقل و ارتباطات، صنعت، انرژی، بهداشت، علوم، آموزش و فرهنگ را گردآوری کرده است. همچنین فهرستی از کارشناسان / مشاورین برجسته کشورهای عضو در زمینه‌های فوق گردآوری شده است. کتابچه و فهرست مذکور چاپ و بین کشورهای عضو توزیع شده است. فعالیت‌های این بخش دبیرخانه، همکاری‌های منطقه‌ای در زمینه اقتصاد و

دارایی را نیز شامل می‌شود. بر اساس تصمیم سیزدهمین نشست شورای وزیران اکو (بیشکک - ۲۰۰۳) برگزاری اجلاس وزرای اقتصاد و دارایی کشورهای عضو بصورت نهادینه در آمده است. اولین اجلاس وزرای اقتصاد و دارایی کشورهای عضو اکو در سال ۲۰۰۴ در اسلام‌آباد برگزار گردید. بدنبال این اجلاس دبیرخانه اکو برگزاری اجلاس کارشناسان ارشد در زمینه اقتصاد و دارایی و اولین اجلاس روسای بانکهای مرکزی کشورهای عضو را در دستور کار خود قرار داده است.

۴-۱۰. همکاری در زمینه کنترل مواد مخدر: تأسیس واحد هماهنگی کنترل مواد

مخدر در دبیرخانه اکو تصمیم بسیار مهمی است که کشورهای عضو در جهت اجرای بخشی از بیانیه استانبول که در جریان اجلاس ویژه شورای وزیران در استانبول (۱۹۹۳) به تصویب رسید، اتخاذ کرده‌اند. واحد کنترل مواد مخدر به منظور ایجاد هماهنگی و گفتگوهای موثر کشورهای عضو در زمینه کنترل مواد مخدر «طرح عملی» را در دست اجرا دارد. به منظور تسریع در اجرای طرح عمل مذکور، پروژه مشترکی بین اکو و برنامه کنترل مواد مخدر سازمان ملل تحت عنوان «کمک به تأسیس واحد هماهنگی کنترل مواد مخدر در دبیرخانه اکو» در مارس ۱۹۹۸ به تصویب طرفین رسید. اولین فاز پروژه مذکور که تأمین مالی آن توسط ژاپن و کمیسیون اروپا انجام شد، طی سالهای ۲۰۰۰-۱۹۹۹ به پایان رسید. فاز دوم آن نیز که توسط اتحادیه اروپا تأمین مالی شده است در سال ۲۰۰۲ شروع گردید که هدف آن ایجاد شبکه ارتباطی و هماهنگی بین نهادهای ملی کنترل مواد مخدر کشورهای عضو اکو می‌باشد.

در اولین نشست مقامات ارشد اکو در زمینه کنترل مواد مخدر (آنکارا، ۲۲-۲۰ دسامبر ۲۰۰۵)، کشورهای عضو در زمینه بازبینی و اصلاح طرح عمل کنترل مواد مخدر، تقویت واحد کنترل مواد مخدر اکو و تبدیل آن به مرکز منطقه‌ای مبارزه با مواد مخدر و جرائم سازمان یافته فراملی توافق نمودند. در حال حاضر، واحد کنترل مواد مخدر در دبیرخانه اکو ادغام گردیده و هزینه‌های آن از بودجه دبیرخانه تأمین می‌شود.

۴-۱۱. همکاری با سازمانهای بین‌المللی دیگر: همکاری‌های بین‌المللی اکو در طول سالهای گذشته گسترش یافته و نهادینه شده است. اکو تاکنون عضویت ناظر در سازمان ملل، سازمان کنفرانس اسلامی و همینطور سازمان جهانی تجارت را کسب کرده است. همچنین در حال همکاری با مجمع عمومی سازمان ملل متحد، برنامه عمران ملل متحد، شورای اجتماعی و اقتصادی سازمان ملل برای منطقه آسیا و پاسیفیک، کنفرانس توسعه و تجارت ملل متحد (آنکتاد)، سازمان توسعه صنعتی ملل متحد، صندوق جمعیت ملل متحد، برنامه ملل متحد برای کنترل مواد مخدر، مرکز تجارت بین‌الملل، سازمان خوارو بار و کشاورزی ملل متحد، سازمان جهانی هواشناسی، بانک توسعه اسلامی، آسه آن و برخی دیگر از سازمانهای منطقه‌ای و بین‌المللی می‌باشد. همچنین با بیش از چهارده سازمان منطقه‌ای و بین‌المللی یادداشت تفاهم همکاری امضاء کرده است که نتیجه آنها تعامل نزدیک بین اکو و این مؤسسات / سازمانها در جهت توسعه و پیشرفت پروژه‌های اولویت دار اکو بوده است. مثلاً بانک توسعه اسلامی و برنامه عمران ملل متحد و سازمان خوارو بار و کشاورزی ملل متحد از مهمترین شرکا و حمایت‌کنندگان مالی طرحها و پروژه‌های اکو محسوب می‌شوند.

با افزایش اعتبار بین‌المللی سازمان، بسیاری از کشورها مانند روسیه، اکراین و گرجستان و حتی مکزیک و نیز بسیاری از آژانسهای بین‌المللی بخصوص سازمانهایی که در زمینه حمل و نقل کار می‌کنند، تقاضای عضویت ناظر در اکو را مطرح نموده‌اند. انتظار می‌رود که سازمان بزودی تصمیمات مقتضی در این خصوص را اتخاذ نماید. گفتنی است که پیش نویس سند اعطای وضعیت ناظر / طرف گفتگو با اکو تهیه شده است که امید می‌رود در آینده نزدیک به تصویب کشورهای عضو برسد.

۵. نگاهی اجمالی به تحولات منطقه بطور مستقل از فعالیت‌های اکو

همزمان با تحولات مثبت فوق در همکاری‌های منطقه‌ای سازمان همکاری اقتصادی

(اگو)، کشورهای عضو سازمان نیز شاهد تحولات روبه‌رشدی هستند که بنوبه خود تاثیرات مثبتی را بر همکاری‌های چندجانبه برجای می‌گذارد و توان کشورهای را برای مشارکت در برنامه‌ها و پروژه‌های منطقه‌ای افزایش می‌دهد. بررسی تحولات انجام شده در سطح داخلی و مناسبات دو یا چندجانبه بین کشورهای عضو مثلاً در حوزه‌های حمل‌ونقل و ارتباطات، انرژی، کشاورزی، صنعت و غیره نیز نشانگر پیشرفتهای مهمی در کشورهای عضو اگو می‌باشد.

گذار نسبی کشورهای عضو از اقتصاد متمرکز به اقتصاد آزاد و رسیدن اقتصادهای در حال گذار آذربایجان و کشورهای آسیای مرکزی به ثبات نسبی پس از فروپاشی شوروی، پایان یافتن جنگ‌های داخلی در کشورهای افغانستان و تاجیکستان، آتش بس بین آذربایجان و ارمنستان و بازسازی اقتصاد ایران در دوران پس از جنگ تحمیلی، همه و همه زمینه را برای مبادلات تجاری و افزایش تعاملات دو جانبه و چندجانبه در بستری از ثبات و تعامل نزدیک بین کشورهای عضو فراهم کرده است. رشد تولید ناخالص داخلی در کشورهای عضو در کنار افزایش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در منطقه نشانگر ایجاد شرایطی است که می‌تواند بصورت یک متغیر مستقل در همکاری‌های منطقه‌ای نقش آفرین باشد. بررسی آمارهای اقتصادی دبیرخانه اگو نشان می‌دهد که میزان جذب سرمایه‌گذاری خارجی در منطقه از ۳/۹۸ میلیارد دلار در سال ۱۹۹۲ به ۶/۰۱ میلیارد در سال ۲۰۰۲ افزایش یافته است. البته این افزایش در کشورهای مختلف متفاوت است. بعنوان مثال در سال ۲۰۰۲ نسبت جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به تولید ناخالص داخلی در آذربایجان (۰/۸۶/۴) و قزاقستان (۰/۶۲/۹) بالاترین و در ایران (۰/۲/۴) و افغانستان (۰/۲) پائین‌ترین رقم را نشان می‌دهد.

جهش اقتصادی در قزاقستان و توسعه قابل توجه در اقتصاد ترکیه بخصوص جهش صادراتی آن در سالهای اخیر که بخش عمده آن در تعامل با کشورهای حوزه اگو صورت گرفته است، موجب شده است بسیاری از کارشناسان قزاقستان و ترکیه را در اگو با مالزی و تایلند در آسه آن مقایسه می‌کنند. تحولات افغانستان در زمینه آزادسازی تجارت این کشور با دیگر

کشورها و کاهش تعرفه‌های تجاری آن تا سقف ۴/۵ درصد و میزبانی برخی اجلاس مهم اکو در سطح وزرا در افغانستان نشانگر ورود فعال این کشور - که در دهه ۹۰ در حاشیه قرار گرفته بود - به عرصه تعاملات فعال اقتصادی با منطقه اکو می‌باشد. همچنین طبق اعلام اکونومیست، آذربایجان با نرخ رشد ۲۵٪ در سال ۲۰۰۵ بالاترین نرخ رشد در جهان را داشت که پیش بینی می‌شود رشد اقتصادی این کشور در سال ۲۰۰۶ به دلیل افزایش قیمت و حجم نفت و گاز صادراتی آن از این هم فراتر رود. رشد اقتصادی قابل توجه در جمهوری اسلامی ایران، تاجیکستان، ترکمنستان و برخی دیگر از کشورهای عضو نیز از چنین روند مثبتی حکایت می‌کند.

بنابراین همزمان با افزایش حجم کار و میزان فعالیت اکو در بخشهای مختلف و به بار نشستن تلاشهای آن در سالهای قبل، تحولات داخلی کشورهای عضو نیز محیط منطقه‌ای را برای تلاش مشترک و همکاری دسته جمعی مساعدتر کرده است. بعنوان مثال مطالعات انجام شده بوسیله دبیرخانه اکو نشان می‌دهد که در سال ۲۰۰۰ حجم کل تجارت کشورهای عضو اکو در مقایسه با سال پیش از آن از رشدی معادل ۲۰٪ (۳۴/۵ میلیارد دلار) برخوردار بوده است. بطور مشابه رشد تجارت درون منطقه‌ای اکو در سال ۲۰۰۰ نسبت به سال قبل از آن نیز حدود ۱۸٪ (۱/۵ میلیارد دلار) افزایش پیدا کرده است.

بررسی مبادلات تجاری بین کشورهای عضو در سالهای بین ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۴ کاملاً مویبد روند فوق می‌باشد. بر اساس آمار منتشر شده توسط دبیرخانه اکو، صادرات و واردات قریب به اتفاق کشورهای عضو با منطقه اکو در سالهای بین ۱۹۹۸ تا سال ۲۰۰۵ دو تا سه برابر افزایش یافته است که تحولی اساسی بشمار می‌آید.

در کنار تحولات مثبت فوق، بررسی‌های انجام شده توسط دبیرخانه اکو و مرکز تجارت بین‌الملل نشان می‌دهد که حجم کل تجارت درون منطقه‌ای تا سه برابر حجم فعلی قابل افزایش است و این بدین معنی است که همکاری منصفه‌ای در چارچوب اکو از ظرفیت و پتانسیل بسیار

بالاتری برخوردار است که می‌توان در صورت برنامه ریزی و رفع موانع موجود آن را از قوه به فعل درآورد.

نتیجه‌گیری

در حالی که سازمان اکوی جدید - سازمان جوانی که فقط ۱۵ سال از عمر آن می‌گذرد - در قسمت عمده دهه اول حیات خود یعنی دهه ۱۹۹۰ با بحران‌های مهمی مانند شوک اقتصادی ناشی از فروپاشی شوروی سابق و مشکلات دوران‌گذار اقتصادی ناشی از آن، جنگ داخلی در افغانستان و تاجیکستان و جنگ قراباغ در قفقاز و بی‌ثباتی شدید اقتصادی در برخی کشورهای عضو مانند ترکیه و قرقیزستان و مشکلات فراوان دیگر روبرو بوده است، توانسته است گام‌های بلندی را در جهت تحقق اهداف مورد نظر خود بردارد. از بین رفتن تدریجی بحران‌های مذکور و بوجود آمدن دورانی از ثبات، آرامش و رشد اقتصادی موجبات جهش کمی و کیفی همکاری‌های منطقه‌ای بخصوص در ۵ سال اخیر را فراهم کرده است.

همانطوری که بررسی‌های مختصر فوق از روند تحولات و برنامه‌های اگو نشان می‌دهد، دستاوردهای این سازمان در ۱۵ سال گذشته چشمگیر و قابل ملاحظه بوده است. این دستاوردها در کنار تشدید همکاری کشورهای عضو و تلاش جدی تر آنها در سالهای اخیر (بوئژه دوره سالهای ۲۰۰۰ تا کنون) دور نمای خوبی را برای آن ترسیم نموده است که با تصویب و اجرای «سند چشم‌انداز اگو ۲۰۱۵»، بسیار ملموس و دست یافتنی بنظر می‌آید. اگو در این سالها توانسته است:

- اسناد پایه مانند منشور سازمان و سند چشم‌انداز اگو ۲۰۱۵ را تدوین و به تصویب کشورهای عضو برساند.

- استراتژی‌های بخشی و زیر بخشی همکاری منطقه‌ای در زمینه‌های مختلف مانند تجارت و سرمایه‌گذاری، حمل‌ونقل و ارتباطات، انرژی، معدن، محیط زیست، کشاورزی، صنعت،

بهداشت و تور بسم و برخی دیگر از زمینه‌ها را نهایی و به تصویب اجلاس وزرای ذیربط برساند. - موافقت‌نامه‌های بسیار مهمی مانند موافقت‌نامه چارچوب حمل‌ونقل ترانزیت، موافقت‌نامه تجاری اکو (اکوتا)، موافقت‌نامه تسهیل صدور رواید برای بازرگانان کشورهای عضو و ... را به امضا/تصویب کشورهای عضو برساند. آغاز مراحل اجرایی موافقت‌نامه چارچوب حمل‌ونقل ترانزیت و به احتمال بسیار زیاد موافقت‌نامه تجاری اکو در سال ۲۰۰۶، امکان تحقق اهداف سند چشم‌انداز اکو ۲۰۱۵ یعنی ایجاد منطقه آزاد تجاری اکو و تسهیل و روان سازی حمل‌ونقل و ارتباطات درون منطقه‌ای اکو را میسر خواهد کرد.

- پروژه‌های مهم منطقه‌ای مانند اتصال شبکه راه آهن‌های کشورهای عضو، انتشار نقشه راه‌ها و راه آهن‌های اکو و تأسیس شبکه تجاری اکو را به پایان رسانده و مراحل اجرای پروژه‌های مهم دیگر مانند پروژه اتصال شبکه برق کشورهای عضو، تأسیس بانک تجارت و توسعه اکو (با سرمایه اولیه حدود ۹۰ میلیون دلار که قرار است به یک میلیارد و چهار صد میلیون دلار برسد)، شرکت بیمه اتکایی، مرکز منطقه‌ای مبارزه با بلایای طبیعی، مرکز انتقال تکنولوژی اکو، پروژه منطقه‌ای امنیت غذایی، پروژه ایجاد بازار منطقه‌ای بذر و چندین پروژه مهم صنعتی را آغاز کرده است.

- روابط خارجی سازمان را توسعه بخشیده و با بسیاری از سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی یادداشت تفاهم‌های همکاری امضا نموده است که برخی از آنها به انجام برنامه‌ها و پروژه‌های مشترک انجامیده است. این شرایط، اعتبار بین‌المللی اکو را افزایش داده بطوری که بسیاری از سازمان‌های بین‌المللی و حتی برخی از کشورهای تقاضای عضویت ناظر در اکو را رسماً به دبیرخانه سازمان در تهران ارسال کرده‌اند.

مجموعه مباحث فوق نشان می‌دهد که اولاً سازمان در ۱۵ سال گذشته توانسته است با تدوین و تصویب اسناد پایه، ترسیم چارچوب و ایجاد ساختار مناسب برای همکاری‌های منطقه‌ای موقعیت خود را بعنوان یک سازمان منطقه‌ای توانمند تثبیت نماید و ثانیاً برنامه‌ها و

پروژه‌های مهمی را اجرا نماید. این واقعیت در کنار رشد قابل توجه اقتصادی کشورهای منطقه آینده نوید بخشی را برای همکاری منطقه‌ای در چارچوب اكو به نمایش می‌گذارد. بنابراین بنظر می‌رسد در صورت حفظ و تقویت روند کنونی فعالیتهای سازمان و تلاش بیش از پیش برای اجرای موافقت‌نامه‌ها و اسناد مصوب سازمان و تقویت اراده سیاسی کشورهای عضو و انسجام و مشارکت بیشتر آنها این سازمان خواهد توانست در آینده نزدیک بعنوان یک بلوک اقتصادی منطقه‌ای رخ بنماید.

منابع

۱. کامبیز شیخ حسنی، اكو یک دیدگاه منطقه‌ای، موسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه، ۱۳۷۵.
۲. کتاب سبز سازمان همکاری اقتصادی (اكو)، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، تهران ۱۳۷۷.
۳. محمد میرزایی کهق، پایان نامه کارشناسی ارشد: تاثیرات موافقت‌نامه تجاری اكو (اكو تا) بر تجارت درون منطقه‌ای اكو، دانشکده روابط بین‌الملل، ۱۳۸۰.
۴. گزارش کمیته حمل و نقل دبیرخانه اكو: محورهای مهم و اساسی همکاری‌های کشورهای عضو اكو در بخش حمل و نقل و ارتباطات، دبیرخانه اكو، ۲۰۰۴.
1. Economic Cooperation Organization (ECO), Decade of progress (1992-2002), ECO Secretariat, Tehran
2. ECO Secretariat, Evaluation of ECO Projects and Programmes: Achievements and Challenges, January 2002.
3. Economic Cooperation organization: A Handbook (1992-96), ECO Secretariat, Tehran, 1996.
4. An Introduction to Economic Cooperation Organization, ECO Secretariat, Tehran, June 2005.
5. Report of the 1st ECO Ministerial Meeting on Agriculture, Islamabad - Pakistan, July 23-25, 2002.

6. Report of the 1st ECO Senior Officials Meeting on Agriculture, Tehran, July 26-28, 2004.
7. Report of the 2nd ECO Ministerial Meeting on Agriculture, Antalya - Turkey, December 6-7, 2004.
8. Working Paper for the 15th Meeting of Regional Planning Council: Transport and Communications, ECO Secretariat, Tehran, February 2005.
9. Working Paper for the 15th Meeting of Regional Planning Council: Energy, Minerals and Environment, ECO Secretariat, Tehran, January 2005.
10. Working Paper for the 15th Meeting of Regional Planning Council: Project Research, ECO Secretariat, Tehran, December, 2004.
11. Working Paper for the 15th Meeting of Regional Planning Council: ECO Specialized Agencies & Regional Institution, Drug Control Matters and Relations with other International/ Regional Organization, ECO Secretariat, Tehran, December, 2005.
12. Working Paper for the 15th Meeting of Regional Planning Council: Economic Research and Statistics, ECO Secretariat, Tehran, December 2005.
13. Working Paper for the 15th Meeting of Regional Planning Council: Trade and Investment, ECO Secretariat, Tehran, February 2005.
14. Working Paper for the 15th Meeting of Regional Planning Council: Agriculture, Industry, Health and Tourism, ECO Secretariat, Tehran, February 2005.
15. Report of the 2nd ECO Ministerial Meeting on Trade and Commerce, Islamabad, July 17, 2003.
16. Report of the 3rd ECO Ministerial Meeting on Trade and Commerce, Istanbul, July 17, 2003.
17. Report of the 1st ECO Ministerial Meeting on Industry, Tehran, January 2004.
18. www.ecosecretariat.org